

A BUJDOSÓ IMÁJA

A Wass család és a gróf czegei Wass Albert Alapítvány rendezésében búcsúzott a környékbeli magyarság 1998. február 22-én a "nagy Bujdosótól". A floridai Astor kis baptista temploma felvirágozva és Wass Albert fényképeivel és kitüntetésekkel feldíszítve, mintegy kétszáz résztvevővel könnyezve vett részt a búcsú szertartáson. Az angol nyelvű bevezető ima és bibliai-idézetek után vitéz Kiss Gábor az Alapítvány adminisztrátora mondta el a búcsúztató beszédet, amelyet a következő szavakkal zárt;..."Nem búcsúzunk Tőled, mint ahogy nem búcsúzhatunk a Te és a mi erdélyi Havasainktól, mert a Te szellemed és népünk jövője a Kárpátok medencéjében örökké élni fog!" .... A magyar nyelvű megemlékezés a bécsi, vitéz Serényi István megrázó hatású szavaival ért véget.

Wass Albert csillag-lelke lehullott a magyar földre és a helye itt van, ahol fogcsikorgatva hirdette: "Nem ért véget a küzdelem, /mert valami még megmaradt. "A szó. S utolsó jussomat, a Szót./ ezt a szent, tépelt lobogót/ kitűzöm fent az ormokon/ s a csillagoknak meglobogtatom!" - írta 1950-ben az 1945-ben szülőföldjéről bujdosni kényszerült erdélyi magyar író, aki kilencvenesztendőskorában floridai otthonában, 1978. február 17-én önkézzel vetett véget életének. Konok hűséggel hordozta a "láthatatlan lobogót", a magyar áthághatatlant, amit az 1990 utáni változások után sem lehetett áttörni.

Talán elengedhetetlen egy pár sorban ne ismertetni röviden életrajzát: született 1908. január 8-án Válaszúton, Kolozs megyében. Édesapja Gróf Wass Endre, édesanyja Bárány Ilona. A családi monda szerint a név onnan származott, hogy Szent László idejében a kunok egy bölénycsordát tereltek arra a tóparti helyre, ahol éppen a király tartózkodott és a család egy őse a bölényt belelendítette a tóba, s így megmentette a király életét. A tó körüli földeket ajándékozta a király ennek az ősenek, aki "Eröss" volt, mint a Vas."

Kolozsváron járt gimnáziumba, Debrecenben agrárakadémiára. Alapítója az Erdélyi Szépmíves Céhnek. "Farkasverem" című korai regénye Baumgarten díjat nyert 1935-ben. Tanít a kolozsvári egyetemen, majd 1945-ben elhagyja az országot. Évekig Németországban él, számos könyvet írt német nyelven is. Az Egyesült Államokba 1952-ben vándorolt ki, s a kezdeti nehézségek után a floridai Gainesvillei egyetemen francia, német és európai irodalmat és történelmet tanít. Megalakítja az Amerikai Magyar Szépmíves Céhét és számos könyvet ad ki, legtöbbször maga a szerzője. Kiadott könyveinek száma 46, amelyeket magyarul, angolul, németül és spanyolul írt. Itt említjük meg egyik leghíresebb könyvét, a "Funtinelli boszorkány"-t, amelyet még Bajorországban írt.

Érdemes ismertetni azt az esetet amely az élete utolsó éveit taposó agg íróval megesett: "Nyolcvannyolc éves vagyok, magyarnak születtem. Alapítványom célja irodalmi munkásságomat hazámnak bemutatni - írta 1996. június 24-én Wass Albert a Magyar Köztársaság belügyminiszterének. - Mint magyar állampolgár kívánok hazalátogatni, nem pedig mint román, vagy amerikai." A kérelemre jó fél esztendeig semmi válasz nem érkezett. Pedig Tar Sándor tiszteletbeli konzul is sürgette az intézkedést: "Wass Albert író méltán megérdemli a megkülönböztetett eljárást. Egész életében magyar ügyeket szolgált - írta a konzul, - új alapítványa könyveinek kiadása mellett, foglalkozik magyar érdekű kötetek megjelentetésével is, melyre magas összegeket áldoz...."

Az első hivatalos válasz 1997. január 21-én érkezett, amelyben visszautasították a folyamodványát, utalván az 1945. évi fegyverszüneti egyezményre. Egyben közölték vele azt is, hogy magyar állampolgársága fennállását tanúsító bizonyítvány kiállítása csak visszahonosítás útján szerezhető meg, ha ennek törvényi feltételei fennállnak. A törvény előírásai szerint kérelmére visszahonosítható az, aki bevándorlási engedéllyel Magyarországon lakik. A törvény nem teszi lehetővé a bevándorlás alóli mentesség megadását. A visszahonosítási kérelem éppen ezért csak Magyarországon nyújtható be, a bevándorlást követően létesített lakóhely szerinti polgármesteri hivatalban.

Tudott-e róla a belügyminiszter vagy sem, hogy milyen kézzúrást "postázott" a kilencvenedik évében járó Wass Albertnek a hosszú huzavona, jogi csűrés-csavarás, aktatologatás

után végre 1997. június 26-án kibocsátott állampolgársági bizonyítvány, máig nem derült ki. De tény - Wass Albertnek fáj az okirat alján jegyzett, apró betűs közlés: "A bizonyítvány a kiállításától számított egy évig érvényes." S az is örök kérdés marad, hogy a végzetes fegyverdördüléshez február 17-én hozzásegítette-e az író ezt a méltatlan eljárást, amellyel Magyarországhoz való közeledését fogadták, vagy "csak" a gyöngülő test miatti méltatlankodása, a szívrohamoktól való irtószása irányította az utolsó kézmozdulatát?

Szülőföldjétől, szűkebb hazájától nem tudott, de nem is akart elszakadni, minden jelentősebb írásának Erdély a főszereplője, az erdélyi táj, az erdélyi ember. Ezt az elszakíthatatlan kötődést olvashatjuk a "Kard és Kasza" c. könyvének minden oldalán. Ennek a könyvének előszavában írja Wass Albert a könyvben szereplő Eröss családdal kapcsolatban: "... Hiába keresi azonban az olvasó az Eröss családot is Erdély történelmi családjainak sorában. Hogy mi okozta ennek az álnévnek a használatát, azt nehéz lenne megmondani. De végeredményben nem is lényeges, hogy miféle név árnyékában járta meg a történelem a Mezőség agyagos útjait: a nyom maga megett hagyott, már nem fűződik archoz, szándékhoz, névhez. Mindössze a cselekedetek és az elmulasztott cselekedetek szövevényes hálójához fűződik hozzá, melynek jövővé vénül a múlt, és jelenné egyszerűsödik a jövő."

Végezetül hadd idézzük Wass Albertnek azt a versét, amely számunkra a legtöbbet mond és amely egyúttal az erdélyi lélek mély gyötrődéseit is idézi:

IDEGEN TAVASZBAN

Ugye pajtás, ma Te is érzed
ez itt nem a mi tavaszunk.
Idegen éghajlat alatt
pusztuló gyümölcsfák vagyunk.

Virágtalanok itt az erdők
Nem jó itt nekünk, Kenyeres.
Szelek s madarak rendre jönnek,
de egy se bennünket keres.

Mit ér, hogy gyümölcsfák vagyunk,
ha lefagy rólunk a virág,
idegen éghajlat alatt
penész gyötör és moha rág?

Gyökerünket keleten őrzi
valami babonás varázs
s ebben az idegen tavaszban
lassan megöl a hervadás.

Bécs, 1998 májusában

Dr. Száva Tibor-Sándor